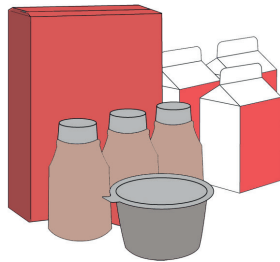

Hrana i materijali za pakovanje hrane

Štetne supstance u hrani su najčešće ostaci pesticida iz voća i povrća, poput ditiokarbamata ili vinklozina, ali takođe i bisfenol A koji može da migrira iz plastične ambalaže u hranu. Iako postoji priličan stepen zabrinutosti vezan za upotrebu bisfenola A, on se i dalje upotrebljava za izradu mnogih plastičnih proizvoda (pogledajte rečnik EDCs). Kako bi bebe, odnosno odojčad, bile zaštićene, bočice koje se prave od polikarbonata su zabranjene za stavljanje u promet u zemljama EU (ako se prave od monomera bisfenola A). Ostale EDCs koje se mogu naći u hrani su konzervansi propil-paraben (E216) i butil-hidroksianizol (BHA, E320), a dodatno i antioksidansi i omekšivači plastike (ftalati) poreklom iz materijala koji se koristi za pakovanje hrane.

■ Saveti potrošačima

- **Izbegavajte upotrebu proizvoda** izrađenih od polikarbonata koje možete prepoznati po oznaci PC ili bročanoj oznaci za reciklažu 07. Koristite proizvode izrađene od stakla, porcelana ili polietilena PE.
- **Ne koristite hranu iz konzervi.** Naročito ne proizvode bogate mas-tima koje olakšavaju bisfenolu A da lakše iz ambalaže dospe u hranu.
- **Najbolje je** konzumirati svežu hranu
- **Organska hrana** ne sadrži ostatke pesticida.
- **Koristite prihvatljive zamene** za skladištenje i pakovanje namir-nica kao što je staklo, keramika ili nerđajući čelik.
- **Ne zagrevajte hranu u plastičnim** posudama, naročito ne u mikrotal-asnoj rerni.

Tekstil, odeća i obuća

Velike količine uvezenog tekstila su kon-taminirane nonilfenoleksilatima (NPEs). Ove hemikalije su zabranjene u Evropi i u Republici Srbiji, ali su u proizvode dospele jer su se koristile za čišćenje tekstila u azijskim zemljama gde su proizvedene. NPEs se mogu isprati iz odeće i u tom slučaju predstavljaju opasnost za životnu sredinu u koju dospevaju preko otpadnih voda. Problematici su i PVC premazi i ftalati (omekšivači plastike) koji se kao slike ili logo nalaze na tkaninama. Odevni predmeti koji imaju antimikrobna svojstva, poput sportske odeće, donjeg veša i čarapa, mogu da sadrže tributil-kalaj (TBT). Ftalati i TBT se često mogu naći i u gumenim čizmama, plastičnim klompama, pantalonama i drugoj odeći otpornoj na vodu (kišu). Takođe, budite oprezni pri kupovini kožne obuće iz uvoza, ona može sadržavati konzervans

pentahlorfenol (PCP) ili hromate, koji su česti alergeni.

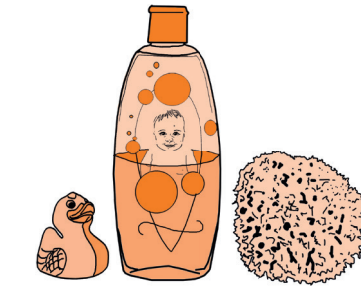
■ Saveti potrošačima

- **Operite novu odeću** pre nošenja
- **Ne kupujte dečiju odeću** koja sadrži PVC čestice ili PVC prevlaku, poput etilen-vinil acetata. Gumene čizme, plastične klompe ili sandale su odevni predmeti za koje postoje bezbednije alternative (bez PVC). Pitajte! Imate pravo da znate!
- **Dobra alternativa za odevne predmete** je odeća izrađena od pamuka i prirodnih vlakana. Takođe obratite pažnju na etiketu.
- **Ne koristite odevne proizvode** poput čarapa sa antimikrobnim svojstvima.

Sredstva za ličnu higijenu i negu beba

Neki od sastojaka kozmetičkih proizvoda mogu ispoljiti negativne efekte na rad hormona. Takvi su UV-filteri u proizvodima za zaštitu od sunca i dnevnim kremama, konzervansi, najčešće paraben i gelovima za tuširanje, šamponima, kremama, losionima i proizvodima za negu beba.

Danska je 2011. godine zabranila upotrebu konzervanasa, propil- i butil-parabena u proizvodima za negu kože beba i dece mlađe od 3 godine. U Nemačkoj su ove iste hemikalije dozvoljene ali u koncentracijama do 0,4%.

■ Saveti potrošačima

- **Obratite pažnju na podatke o sastojcima** u kozmetičkim proizvodima. Ne kupujte proizvode za negu tela (posebno beba) koji su konzervisani propilparabenom, butilparabenom ili BPA.
- **Izbegavajte korišćenje** proizvoda za zaštitu od sunca i negu kože koji sadrže hemikalije koje mogu da utiču na funkciju hormona našeg organizma, a to su UV-filteri: 3-benziliden kamfor, 4-metil-benziliden kamfor, 4,4-dihidroksibenzofenon, benzo-fenon, etilheksilmetoksicinamat. Proizvodi za zaštitu kože od sunca sa mineralnim UV-filterima su bolji.
- **Manje nekad znači više.** Koristite sredstva za negu beba samo ukoliko je zaista potrebno.

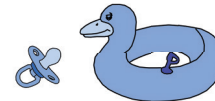
Proizvodi za decu

Bebe i mala deca istražuju svoje okruženje svim čulima, tako da zagađujuće supstance mogu dospeti u njihov organizam preko usta i preko kože koja je veoma tanka i nežna.

Iz tog razloga je važno da se snabdevate proizvodima koji su bez PVC i bez BPA. Bisfenol A i neki drugi omekšivači plastike su zabranjeni u proizvodima za decu. Imajte na umu da mala deca osim što žvaću predmete od gume kada im izlaze zubi, takođe stavljaju u usta i predmete koji nisu namenjeni deci.

■ Saveti potrošačima

- **Razmislite o korišćenju** cuclji, flašica za bebe, posuda i drugih proizvoda koji ne sadrže BPA (BPA-free). Obratite se proizvođaču za više informacija!
- **Postavite tkaninu** koja se može oprati (peškir) na stalak za presvlačenje beba.

Igračke

Dečije igračke još uvek sadrže mnoge štetne hemikalije. Plastične lutke i meke plastične igračke mogu imati u sebi omekšivače plastike koji utiču na rad našeg hormonskog sistema (ftalati); a igračke izrađene od pliša i njihova punjenja mogu sadržati bromovane usporivače gorenja, takođe štetne za naše zdravlje.

Nažalost, ne postoje zahtevi da na etiketi igračke bude vidljivo od kog materijala je izrađena.

■ Saveti potrošačima

- **Kupujte lutke** od tkanina i plišane igračke izrađene od prirodnih vlakana. Obratite pažnju da li na etiketi igračke postoji neka oznaka.
- **Operite sve plišane predmete.**
- **Ne dajte vašoj bebi** igračku izrađenu od meke plastike, ovakva plastika nije pogodna za decu mlađu od 3 godine.
- **Pomirišite igračku** pre nego što je kupite! Ne kupujte igračke koje imaju neprijatan miris!

Postoje li zakoni koji nas mogu zaštititi kao potrošače?

Svi kozmetički proizvodi su u zakonskom smislu obuhvaćeni evropskom uredbom o kozmetici, koja još nije preuzeta u domaćim propisima. Prema uredbi, svi sastojci kozmetičkih proizvoda moraju biti jasno navedeni na proizvodu (INCI nomenklatura). U zakonskom smislu igračke su pod okriljem evropske direktive o bezbednim igračkama, materijali za pakovanje hrane pod evropskom direktivom o obeležavanju, prezentaciji i oglašavanju prehrambenih proizvoda, koje takođe nisu preuzete u važećim domaćim propisima. Dezinfitijensi, insekticidi i drugi pesticidi su u EU uređeni uredbama o biocidnim proizvodima i sredstvima za zaštitu bilja koje nisu u potpunosti preuzete u Republici Srbiji. Međutim, u svim zakonskim okvirima često nedostaje obaveza da se na deklaraciji navedu svi hemijski sastojci. Takođe, EDCs nisu u potpunosti regulisane u navedenim evropskim propisima, pa čak ni u propisu za upravljanje hemikalijama – REACH. Iz ovoga se vidi potreba za mnogo većim angažovanjem svih zainteresovanih strana, kao i aktivnostima vezanim za politiku regulisanja EDCs radi zaštite potrošača.

Projekat se sprovodi u saradnji sa organizacijama civilnog društva: Alternativa za bezbednije hemikalije (ALHem) i Women in Europe for a Common Future (WECF).

Postanite aktivni – vaše pravo je da pitate i dobijete odgovor

Svaki put kada idete u kupovinu, ili planirate šta ćete kupiti ili ste upravo kupili proizvod i pitate se koliko je bezbedan za upotrebu, imate zakonsku mogućnost da pitate proizvođača ili trgovca o prisustvu supstanci koje izazivaju zabrinutost u proizvodu. Trgovac ili proizvođač su dužni da vas o tome informišu. Nažalost, ova obaveza o dostavljanju informacija odnosi se na samo određene hemikalije u proizvodima. Koristeći ovo pravo, što bude više zahteva kupaca, to će proizvođači brže promeniti politiku obeležavanja proizvoda, kao i prodaju hemijski bezbednijih proizvoda. Svojom aktivnošću možete uticati na proizvođače i trgovce! Pomozite nam i vi svojom aktivnošću! Vaše je pravo da pitate i dobijete odgovor!

Brošura je pripremljena u okviru projekta „Jačanje kapaciteta i strateškog partnerstva za bezbedno upravljanje hemikalijama u Srbiji“, koji sprovodi Ministarstvo poljoprivrede i zaštite životne sredine uz tehničku podršku Programa Ujedinjenih nacija za razvoj (UNDP) i finansijsku podršku Programa Ujedinjenih nacija za životnu sredinu (UNEP) u okviru SAICM Quick Start Programme Trust Fund.

Za više informacija:

www.eko.minpolj.gov.rs
www.rs.undp.org
www.alhem.rs
www.wecf.eu